

Succesvolle levensduurfokkers met elkaar in discussie

Bouw en karakter voor hoge levensproductie

Het is niet eenvoudig een rode draad te ontdekken in een discussie tussen succesvolle levensduurfokkers. De een vindt exterieur belangrijk, de ander helemaal niet. Toch zijn er overeenkomsten. Een goed gebouwde koe noemen ze unaniem belangrijk, evenals een sterk karakter. Opvallend: de gezondheidskenmerken krijgen nauwelijks aandacht.

Volgens de fokwaarderen had de levensduur van de Nederlandse melkveestapel de afgelopen jaren moeten toenemen en toch blijft die stijging in werkelijkheid uit. Hoe dat kan, is de centrale vraag op het symposium Fokken voor Levensduur, dat op vrijdag 9 maart in het Abe Lenstra Stadion in Heerenveen wordt gehouden (belangstellenden kunnen zich opgeven via www.levensduurkoeien.nl, zie ook pagina 12). Als partner heeft vakblad Melkvee zeven succesvolle veehouders op het gebied van levensduur uitgenodigd om alvast met elkaar in gesprek te gaan, om te kijken hoe ze tot hun resultaten komen en of er ook overeenkomsten zijn. Wat dat laatste betreft, blijkt tijdens de voorstelronde al dat zes van de zeven boeren hun koeien weiden, een even groot aantal (semi)

diepstrooiselboxen in de stal heeft, niemand een melkrobot heeft en iedereen lang doorinsemineert als een koe niet vlot drachtig wordt.

Te vroeg ruimen

„De leeftijd wordt niet hoger, omdat er te veel boeren zijn die hun koeien te vroeg ruimen”, stelt Eppie Kamstra uit Twijzelerheide (FR). Hij molk tot 2010 samen met zijn broer 160 koeien en in 2010 besloten de broers hun bedrijven te splitsen, zodat hij nu nog 70 koeien melkt. Kamstra fokte tot dusver 26 honderdtonners en zeven koeien met een levensproductie van meer dan 10.000 kilo vet en eiwit. „Er zit te weinig verschil tussen wat een exportpink en een slachtkoe opbrengen”, reageert Wim

Mooijman. Hij melkt samen met zijn ouders 160 koeien in Westervliet (GR). De familie fokte tot dusver 19 honderdtonners en zestientonners en realiseerde het afgelopen boekjaar een productie boven de 12.000 kilo melk met een gemiddelde leeftijd van vijf jaar en vier maanden.

„Tot vorig jaar wist je redelijk waar je aan toe was”, refereert Kees Kortleve aan het fosfaatreductieplan. „Door het fosfaatquotum en het resulterende krappe jongvee-aanbod zullen de vaarzen duur gaan worden, zodat binnen een paar jaar de daadwerkelijk haalbare levensduur aan het licht zal komen.” Kortleve melkt in Noordeloos (ZH) 120 koeien en fokte tot dusver 24 honderdtonners en ééntientonner. Hij stond in het recente verleden

Jan Winter is niet zo bang voor de relatief lage betrouwbaarheid en gebruikt voor de heftige genomiscssteren. „Als ze wat zakken, zijn ze nog goed. Bovendien spreiden we flink in het gebruik.“

Kees Kortleve
„Schoon en netjes werken belangrijker dan fokken op de gezondheidskenmerken.“

Arno van Velzen
„Iets wat je niet kunt zien en koeien oud laat worden, zoeken wij in laatrijtheid en karakter.“

Jan Winter
„Als een vaars geen potentiële hondertonner is, gaat ze weg.“

Eppie Kamstra
„Van onze zeven tientonniers kon je er geen enkele aan het halster geleiden.“

Piet de Boer
„Archibald en Ronald waren fantastisch, ik zou ze zo opnieuw gebruiken.“

Wim Mooijman
„Vruchtbaarheid niet te laag, maar naar uiergezondheid en klauwgezondheid kijken we niet.“

Ton Lansbergen
„Ik gebruik het liefst betrouwbare stieren met melkgevende dochters in de derde lactatie.“

zitten en er daardoor ooit acht generaties op het bedrijf aanwezig waren.

Ophangband

„Wij verkopen veel drachtig jongvee voor export. Het liefst zou ik ook alles laten kalven, maar er moet ook afname zijn en je kunt ze niet allemaal houden.“ Aan het woord is Arno van Velzen uit Meedhuizen (GR). Hij melkt 60 à 70 koeien en heeft ook 30 koeien op een bedrijf in Friesland, waar een bedrijfsleider op zit. Van Velzen fokte tot dusver 40 hondertonners en zes tientonniers. Het blijkt dat Van Velzen als enige van de aanwezigen geen Belgische Blauwe stieren gebruikt.

In tegenstelling tot Winter is Van Velzen sceptisch over de genomistechniek. „Ik baseer mijn stierkeuze op de Totaal Index Praktijk en ga voor betrouwbaarheid, eiwit en de afstamming. Ik ben bijvoorbeeld niet zo wild van Bookem. Ik vind Guard een interessante stier, al is zijn betrouwbaarheid nog laag. En het exterieur zegt mij niks. Ik heb Mavid ook veel gebruikt en zijn dochters functioneren prima.“ Kamstra vraagt of de zwakke ophangband (fokwaarde 85) die Mavid vererft geen probleem is. „De ophangband zegt niks over de levensduur“, reageert Lansbergen. „Ik had een tientonner die nooit een zichtbare ophangband heeft gehad.“ „Een te sterke ophangband is eerder een probleem“, vindt Van Velzen. „De spenen moeten er recht onder staan, in het midden van het kwartier.“

Karakter

Jan Winter let bij de stierkeuze op kilo's melk, vet en eiwit en houdt ook de gehaken in de gaten. Hij wil toch eigenlijk wel minimaal 1.000 kilo melk en 105 voor uiers en benen en let ook op de klauwgezondheid. Kamstra zegt korte klauwen belangrijk te vinden. Van Velzen merkt op dat Rudolph een toonbeeld van duurzaamheid was, maar dat hij toch bepaald geen korte klauwen gaf. „Soepelheid in een koe is belangrijk“, meent De Boer. „Er is nog iets extra's wat je niet kunt zien en wat koeien oud laat worden. Wij zoeken dat in laatrijtheid en karakter“, stelt Van Velzen. „Het karakter is inderdaad belangrijk. Van onze zeven tientonniers kon je er geen enkele aan het halster geleiden“, knikt Kamstra. „Kirby heeft het bij ons goed gedaan. We hebben er vier hondertonners van gehad, waarvan één ook tientonner is geworden“, aldus Winter. Waar Kirby volgens zijn fokwaarde pittige karakters gaf (fokwaarde 88), gaf Shottle juist heel makke koeien (fokwaarde 110). „Bij ons blijven de Shottles

meerdere jaren achtereen hoog in het lijstje met de gemiddelde levensproductie van de afgevoerde koeien. „Door de fosfaatwetgeving moeten er nu koeien weg en welke gaan er dan weg?“ klinkt het veelbetekenend uit de mond van Jan Winter. Hij melkt in Vriezenveen (OV) 220 koeien en fokte tot dusver 29 hondertonners en zeven tientonniers. Winter won in 2016 de titel 'Beste veestapel van Nederland' op het CRV-event 'Veestapel naar je Hart' in Zwolle en had in het verleden al eens negen generaties aanwezig op zijn bedrijf.

Hobby

„Een oude koe is een probleem bij een categorie boeren, die hebben daar geen aardigheid aan“, meent Piet de Boer. Hij melkt in Tjalleberd (FR) met zijn broer en buurman ruim 200 koeien en fokte tot dusver 29 hondertonners en acht tientonniers. „Het is natuurlijk ook een beetje een hobby om te kijken of een koe de 100.000 kilo melk kan bereiken“, stelt Kamstra. „Maar ze moeten het wel kunnen doen“, reageert Winter. „Voor een hoge levensproductie hoef je niet veel hondertonners te hebben. Als een koe een keer of vijf, zes gekalfd heeft, kun je jezelf de vraag stellen of je ze weer drachtig wilt maken. Die koeien hebben hun geld wel opgebracht. Vaarzen die niet weer drachtig worden, die kosten geld“, stelt Kortleve. Het voordeel van een oude koe is volgens Mooijman dat ze gemakkelijk veel melk geeft. „Een vaars van 12.000 kilo melk wordt niet oud“, reageert Kamstra. „De productie moet niet te hoog zijn bij twee keer daags melken“, vindt Kortleve. Hij wijst op het gevaar van het 'door de uier gaan'. Een te lage productie noemt Winter echter ook ongewenst. „Een vaars die geen 30 liter haalt, gaat er bij ons uit.“ Kamstra is geduldiger, zolang hij maar progressie over de lijsten ziet.

Winter probeert aan zijn vaarzen af te lezen of het potentiële hondertonners zijn. Als dat niet het geval is, verkoopt hij ze aan andere veehouders. De veehouder laat al zijn dieren daartoe op genomics onderzoeken en selecteert ook in het jongvee. „Je kunt niet alles houden.“ Ook Kortleve en Mooijman laten hun kalveren op genomics onderzoeken, terwijl Ton Lansbergen daar weer mee is gestopt. „Ik wil eerst de resultaten afwachten, zodra ze straks aan de melk zijn. Bovendien vind ik de uitvoering een grote discipline.“

Lansbergen melkt in Egmond aan den Hoef (NH) 83 koeien en fokte tot dusver 18 hondertonners en vijf tientonniers. Bijzonder is dat daarbij vijf generaties hondertonners

lang lopen“, stelt Mooijman. „Bij ons ook“, reageert Winter, „zijn dochters vormen geen zucht rondom het kalven.“ Van Velzen noemt de dochters van Jabot koeien met te weinig karakter. „De twee die bij ons de 100.000 kilo hebben volgemaakt, kwamen dan ook uit een Sunny Boy en uit een Tops.“ „Jabot was een drama, die dochters van hem hadden geen wil om oud te worden“, bevestigt De Boer. „Archibald en Ronald waren daarentegen fantastisch. Als ze nu weer op de kaart zouden staan, zou ik ze weer gebruiken.“ Kamstra zegt stieren waar hij goede koeien van heeft. ▶

De ophangband van de uier zegt volgens Ton Lansbergen niets over de levensduur. „Ik had een tientonner die nooit een zichtbare ophangband heeft gehad.“

inderdaad opnieuw te gebruiken, zoals in zijn geval de stier McCormick. „Dat doen wij ook”, reageert Mooijman. De Boer zegt Prince nog steeds te gebruiken, terwijl hij er al vierde- en vijfdekalfskoeien van melkt. Hij vindt net als Van Velzen de stijging over de lactaties, ofwel de laatrijphheid, bij stieren belangrijk. Mooijman en De Boer letten als aAa-gebruikers bij de stierkeuze ook op de code van de stier en Mooijman zegt verder geen ‘slechte stieren’ in de afstamming te willen zien.

Exterieur

Waar Van Velzen eerder aangaf het exterieur niet belangrijk te vinden, denkt Kortleve daar bij zijn stierkeuze duidelijk anders over. „Ik wil eigenlijk alleen stieren gebruiken met een fokwaarde van minimaal 110 voor totaal exterieur. En ik vind de achterbeenstand belangrijk: ik heb een hekel aan koeien die de hakken tegen elkaar aan hebben.” Kortleve zegt in de exterieurfokwaarden de kracht van de lendenen te missen. „Ik wil graag koeien met sterke lendenen en de achterbenen er goed onder, waardoor de belasting van de rug lager is. Dat haal je niet makkelijk uit de fokwaarden. Lava was bijvoorbeeld goed en Sunny Boy ook.”

De Boer blijkt het niet helemaal met Kortleve eens. „Stieren met minimaal 110 exterieur geven vaak grote koeien en dat vind ik storend. Een kleine koe met een goede uier en beste benen wordt ondergewaardeerd.” „De grootste koeien verdwijnen inderdaad vaak als eerste”, vindt Lansbergen. „Grote koeien, grote problemen”, stelt Van Velzen. Kortleve: „De hoogtemaat zegt me weinig in relatie tot het gemak waarbij een koe opstaat. Dat heeft ook met intelligentie te maken. En met verhoudingen. Bij G-Force mis je bijvoorbeeld een beetje de verhoudingen, hij geeft ze groot, maar ook smal.” „Ze groeien wel door”, reageert Winter.

Gezondheid

De gezondheidskenmerken krijgen verrassend genoeg niet van iedereen evenveel aandacht.

„Wij willen de fokwaarde vruchtbaarheid bij de stieren niet te laag hebben, maar naar uiergezondheid en Klauwgezondheid kijken we niet”, stelt Mooijman. De jonge veehouder refereert aan het feit dat hij zand in de boxen en dus ook een dichte vloer heeft. Van Velzen zegt wel naar uiergezondheid te kijken, maar ‘te weinig’ naar vruchtbaarheid. Kamstra noemt de Klauwgezondheid belangrijk. „Een boer let veel op de punten waar hij ook problemen mee heeft en zo let ik veel op het celgetal”, oordeelt Lansbergen.

Kortleve zegt schoon en netjes werken veel belangrijker te vinden dan fokken op de gezondheidskenmerken. „In 2017 heb ik geen droogzetters gekocht.” Lansbergen benadrukt dat het fokken op celgetal en Klauwgezondheid echt tot resultaten leidt in de praktijk en dat het fokken op beenwerk niet automatisch tot goede Klauwen leidt. „Er zijn stieren met goede benen en slechte Klauwen en andersom komt ook voor.”

Ook de rechtstreekse fokwaarde voor levensduur wordt opvallend genoeg niet enthousiast ontvangen. „Alleen als het cijfer heel laag is, vraag ik me af hoe dat kan. Verder vind ik het niet zo interessant. Ik vind andere criteria belangrijker”, zegt Kortleve, die net als Winter gebruikmaakt van het SAP. „Bij jonge stieren zegt het levensduurcijfer me weinig”, aldus Van Velzen. „Mij ook”, bevestigt De Boer. „en Ramos was ook goed voor levensduur, maar zijn dochters gaven te weinig melk.”

Genomics

Naast goede fokwaarden is ook de betrouwbaarheid van die fokwaarden van invloed op het resultaat. Van Velzen vreest dat er op termijn geen goede en betrouwbare fokstieren meer zullen zijn. „Het zijn tegenwoordig allemaal ‘ik weet niet’ x ‘ik weet niet’-paringen. En uit de aAa-hoek hoor ik over steeds meer smalle stieren.” Winter gebruikt voor de helft fokstieren en voor de andere helft genomicsstieren. Hij is niet zo bang voor de relatief lage betrouwbaarheid, omdat het niveau hoog is. „Als ze wat zakken,

zijn ze nog goed. Bovendien spreiden we flink in het gebruik.”

„Het gaat wel om een papieren betrouwbaarheid”, reageert Lansbergen. „In het verleden was dat bij stieren met jonge melkgevende dochters net zo en nu overigens nog steeds.” Van Velzen noemt Paramount een mooi voorbeeld. Lansbergen is het volledig met hem eens. „We hebben er tien van gehad. Tot en met de derde kalving gaat het goed en daarna gaan ze hard van je af, ze slijten te snel en de uiers blazen zich op.”

„Ik herken dat wel”, reageert De Boer. „Toch hadden we begin dit jaar een honderdtonner van Paramount”, glimlacht Winter. Kamstra, Mooijman, De Boer en Lansbergen gebruiken net als Van Velzen nauwelijks genomicsstieren. Lansbergen: „Ik gebruik het liefst heel betrouwbare stieren die al enkele draaien op basis van melkgevende dochters hebben gehad. Het liefst heb ik stieren met dochters in de derde lactatie. Een stier als Prince ben ik bijvoorbeeld pas heel laat gaan gebruiken. Maar dan moet je wel geduld hebben en jezelf kunnen inhouden. Bovendien wordt de spoeling dun.” Kortleve maakt net als Winter wel gebruik van genomicsstieren en molk daardoor al vroeg dochters van stieren als Sunrise, Snowfever en Danno. Hij is er tevreden over en zegt altijd goed naar de genoomfokwaarden en de afstamming te kijken.

Geen extremen

De aanwezige veehouders blijken qua stiergebruik niet op zoek te zijn naar extremen. Over het algemeen positief voor kilo’s melk en de gehalten, maar bijvoorbeeld niet naar extreme melkvererfers. Kortleve vindt het belangrijk dat je als veehouder een goed beeld hebt van je eigen koeien. „Als je dat niet hebt, helpt een adviseur ook niet.” Hij spreekt wat dat betreft zijn zorg uit over de afnemende belangstelling onder jonge boeren om goed naar koeien te kijken. De mannen zijn het erover eens dat een goede balans in de lichaamsbouw van een koe een belangrijke voorwaarde is om oud te kunnen worden. ■